

ביאורים

לאחר שמסיימת התורה לעסוק בפרשת שופטים במינוי השופטים ובדרך התנהלות המשפט הרצויה, היא עושה מעבר חד לנושא חדש לחלוטין - איסור נטיעת אשורה ונטיעת עצים בהר הבית, ומשם אל נושא נוסף - הקרבת קרבן בעל מום. מכיוון שהתורה לא 'סתם' עוברת מנושא לנושא, אלא בוודאי שיש קשר בין דבר לדבר, מסביר הר"ן מדוע דינים אלו הובאו בזה אחר זה.

למדנו לעיל שתפקידה של מערכת המשפט בעם ישראל היא הנהגת העולם על פי דרך ה'. מכיוון שכך, מתבקש הדבר שמיד לאחר העיסוק במערכת זו, נעבור לעסוק באחת ההתמודדויות היסודיות - המלחמה בעבודה זרה. העבודה זרה עומדת בסתירה גמורה לידיעה שהקב"ה הוא הבורא היחיד של העולם ושכל המציאות מונהגת על ידו ובהשגחתו. לכן, אחד התפקידים החשובים של הדינים הוא המלחמה בעבודה זרה.

אלא שלפי זה, היה צריך להתחיל עם החלק החמור ביותר - עם האיסור לעבוד עבודה זרה בעצמו, שהוא הדבר העיקרי שיש להרחיקו, ולא עם איסורי הנטיעה המשמשים כענפים לאיסור עצמו? הר"ן משיב שדווקא הדברים הקלים צריכים זירות מיוחדת כיוון שהנטייה היא להקל בהם יותר, ולכן דווקא בהם פתחה התורה, כדי להדגיש שגם מהם צריך מאד להיזהר.

התורה מדריכה אותנו להתרחק מדברים שיש בהם דמיון חיצוני לעבודה זרה, אף שאינם שליליים בעצמם. הסיבה לכך היא, שחלק מהאנשים מסתכלים בהסתכלות שטחית, ובשל הדמיון החיצוני הם יחשבו שהדברים זהים במהותם. בשל כך אוסרת התורה נטיעת אילנות בהר הבית, ובניית מצבה לעבודת ה', פעולות הדומות חיצונית לעבודת אלילים.

לעומת זאת, יש להיזהר גם מטעות לכיוון השני. היה ניתן לחשוב, שמכיוון שדרך עובדי האלילים לאסור הקרבת בהמה שחסר אחד מאיבריה לעבודתם, יש להתיר הקרבת קרבן כזה לה', כדי ליצור הרחקה ככל הניתן מדרכם. אמנם מסקנה זו היא שגויה, הקרבת קרבן בעל מום יש בה בזיון וזלוול לעבודת ה'. נכון הוא שיש לעסוק במלחמה נגד הרע, ובהתרחקות ממנו, אך יש להיזהר שמלחמה זו לא תפגע בטוב ובעבודת ה' השלמה.

הרחבות

• המצבה - הכלל המאוחד בעבודת ה'

מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ הָאֱמֹרָאִים עוֹשִׂים כֵּן בְּבֵיתֵי עֲבֹדָה זָרָה שְׁלָהֶם. הר"ן מבאר שהמצבה נאסרה לנו משום עבודה זרה. אם כן, מדוע בזמן האבות המצבה הייתה אהובה לה'?

הרב קוק מבאר שמצבה היא אבן אחת סביבה התאספו אנשים לעבודת ה', בניגוד למזבח העשוי מאבנים רבות. המצבה מורה על אחדות וכך גם הייתה עבודת ה' בימי האבות - בדרך יחידה: בימי אברהם באהבה, בימי יצחק ביראה, ובימי יעקב בכח התורה. אך לאחר ימי האבות, עם ישראל נפרד לשנים עשר דרכים חלוקות - השבטים, דרכם מתגלה הקדושה בעולם בדרכים מגוונות ומאז הדרך לעבודת ה' תתבצע במזבח הבנוי ממספר אבנים ולא במצבה בעלת אבן אחת.

"וכן הוא רצון ה' שכל אחד ואחד יעסוק בתורה ומצות לפי מדתו רק שיתאחד עם הכלל ויילך על פי דרך התורה. על כן כל זמן שהיה דרך אחד לרבים היתה עבודה רצויה על מצבה של אבן אחת. לרמז על כח אחד ודרך אחד, אבל אחר כך רצה הקב"ה שעל ידי ריבוי הדרכים ושינוי הדעות וכל אחד יתנהג בתורה ועבודה כפי ענינו וכולם יתכוונו לשם שמים, בזה יתגדל ויתקדש שמו הגדול. על כן, רצונו דוקא במזבח של הרבה אבנים שכולן מתחברות יחד, אבל מצבה שגויה, שעכשיו מורה מצבה על דרך אחד נבדל, וזה לא ירצה בעיני ה'" [מדבר שור עמ' עד]. מטרת העבודה הזרה היא להתנגד לאחדות ה' בעולם. המצבה כנגדה, עשויה מאבן אחת ומבטאת את האחדות השורה בעולם. לכן המצבה התאימה כל זמן שהיה ביטוי לאחדות זו במציאות, אך כשנתעוררה שוב העבודה הזרה ועוררה פירושים במציאות, ואף המצבה כבר התחילה לשמש לעבודה זרה - נאסרה.

שאלות לדיון

באיזו זכות אנו באים להעניש את מי שעובד אל אחר? כך הוא מאמין!

נראה שהגויים התעסקו יותר בהקרבת קורבנות מאשר בפולחן לאילנות. מדוע אם כן התורה לא אסרה גם את הקורבנות?

לעילוי נשמת אברהם אביבי בן עליזה ארדיטי הי"ד

ואחר שצוה במנוי הדינים: "וְשִׁפְטוּ אֶת הָעַם מִשְׁפַּט צֶדֶק", התחיל במה ש'הוא יותר ראוי' ש'היו יותר רזיזים השופטים לעָנְשׁוּ וּלְיַסְרוּ, והוא: עֲבֹדָה זָרָה וְהַנְמָשֶׁף מִמֶּנָּה. ואף על פי שהשרש קודם בטבע ובסדר לענפים ולסעיפים, לפי שמתוך שאסור הענפים הוא יותר קל הדבר מצוי ביותר שיִכְשְׁלוּ בוּ בְּנֵי אָדָם, מה שאין כן בעבודה זרה עצמה דמִיבְדֵל בְּדִילִי אֵינְשֵׁי מִיָּה, והדבר רחוק שיִכְשְׁלוּ בוּ בְּנֵי אָדָם, כְּמוֹ שְׁנִרְמַז בְּפִרְשָׁה, וכְּמוֹ שְׁנִפְרַשׁ עוֹד.

והזהיר שלא נטע אילן בהר הבית אֶפְלוּ שְׁלֵא לְעַבְדוּ. ואף על פי שאין בְּדָבָר [עֲצָמוֹ] אסור לָלֵל, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ הָאֱמֹרָאִים עוֹשִׂים כֵּן בְּבֵיתֵי עֲבֹדָה זָרָה שְׁלָהֶם, צִנְנוּ כְּדִי לְהִתְרַחֵק מֵהֶם שְׁלֵא נַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיהֶם, לְפִי שְׁדַמְיוֹן חֲלוּשֵׁי הַדְּעוּתִי יִשְׁוֶה הַדְּבָרִים שְׁנִגְלִיֵּהֶם דּוֹמִים וְאֵף עַל פִּי שֵׁשׁ בְּהֶם הִתְחַלְפוּת רַב בְּעֵצָם. וּמִזֶּה הַטַּעַם נֶאֱסָרָה הַמִּצְוָה אֵף עַל פִּי שֶׁהִיְתָה אֲהוּבָה בְּיַמֵּי הָאֲבוֹת, כְּמוֹ שֶׁפָּתַב רַשִׁ"י זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה: מִפְּנֵי שֶׁהָאֱמֹרָאִים הָיוּ נוֹהֲגִים כֵּן לְעַבְדָּה זָרָה.

וְסִמְךָ לָזֶה (דברים יז א): "לֹא תִזְבַּח לֵה' אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וְשֶׂה אֲשֶׁר יִהְיֶה בוּ מוֹם". וְצִרְיֶךָ טַעַם לְסְמִיכוּת זֶה וּלְבָאָר לְמָה בָּאָה אַחַר אֲזַהֲרֵת עֲבֹדָה זָרָה. וְרִאֲיִיתִי לְרַבִּי אֲבָרְהָם זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה בְּזֶה דְבָרִים שְׁאִינֶם מְסֻפָּקִים.

ועל דעת: מפני שכתוב שה' יתברך שְׁנָא הַמִּצְוָה אֵף עַל פִּי שֶׁאֲהַבָה תַחֲלָה - לפי שהם אֲהַבְוּהָ, אִם כֵּן, אַחֲרָיִם שְׁאֵינֶם מְרַחֲקִים מֵהֶם מְקַרְבִּים, [יש לנו לְקַרְבַּ מֵהֶם שֶׁהֵם מְרַחֲקִים, וְאַחַר שְׁאִינֶם מְקַרְבִּים] בְּהִמָּה (שְׁאִינָה) [שְׁהִיא] מְחַסְרֵת אֲבָר כְּמִפְרָשׁ בְּמִסְכַּת "עֲבֹדָה זָרָה" (א ה) שְׁלֵא נְרַחֲקָה אֲנַחְנוּ, אֲבָל נְרַחֲקִים מוּמִיּוֹן שְׁאִינֶם מְרַחֲקִים, וְלֹא נְרַחֲקִים מֵהֶם מְרַחֲקִים. לְפִיכָךְ פִּרְשׁ וְאָמַר שְׁאִין הַדְּבָר הַזֶּה כֵּן, שֶׁאֲסוּר לָנוּ לְזַבַּח לֵה' אֱלֹהֵינוּ כָּל בְּהִמָּה שֶׁתִּהְיֶה בְּעֵלֶת מוֹם אוֹ שֶׁיִּהְיֶה בָּהּ כָּל דְּבָר רַע מְאִיזָה מִיּוֹן שִׁיְהִיָּה. וְנִתְּן הַסְּפָה בְּזֶה וְאָמַר: "כִּי תֹעֲבַת ה' אֱלֹהֶיךָ הוּא", כְּלוֹמַר: כִּי שְׂאֵר הַדְּבָרִים כְּלָם שְׁמֹנְעִם הַכְּתוּב שְׁלֵא לְהַדְּמוֹת כְּמַעֲשֵׂיהֶם, אִין בְּהֶם דְּבָר שִׁימְשֶׁף מִמֶּנּוּ בְּזִיוֹן לְעַבְדוּת ה' יִתְבָּרַךְ, וְאִין הַדְּבָר כֵּן בְּזוֹבַח מִשְׁחָת לְפָנֵי ה', כִּי תִהְיֶה עֲבֹדָתָנוּ נִמְבָּזָה בְּכָךְ, כְּעִנְיָן שֶׁכְּתוּב (מלאכי א ח): "הִקְרִיבֵהוּ נָא לְפָחֲתָךְ הִירְצָךְ אוֹ הִישָׂא פְּנִיךְ".

איסור ענפי עבודה זרה

נטיעת אילן בהר הבית

מה משמעות מקומו בפרשה של איסור מום

שלא נתיי מום כי הגויים אוסרים

י ניסן

הדרוש האחד עשר

התחיל במה - באיסור נטיעת אילן בהר הבית. **ראוי** - חשוב ונצרך. **ואף על פי שהשרש וכו'** - והיה ראוי שיקדים איסור עבודה זרה שממנו מסתעף איסור נטיעה בהר הבית. **דמיבדל בדילי וכו'** - אנשים מתרחקים ממנה. **אסור** - איסור עבודה זרה. **חלושי הדעות** - אנשים ששכלם חלש ומדמה דברים דומים אע"פ שבמהותם הם שונים בתכלית. **רבי אברהם** - אבן עזרא. **אחר** - מכיוון. **הם** - עובדי העבודה זרה. **שלא נרחיקה** - היה עולה בטעות בדעתנו. **משחת** - בעל מום. **נמבזה** - בזויה. **לפחחך** - מושל, שליט.